

Voroniuk O. O. About the specifics of monitoring of quality of preparation of doctors of philosophy.

The article reveals the essence of the concept of monitoring as a science-based process, diagnostic and prognostic tracking of the state of development of the organization of preparation of applicants of higher education in the third (educational-scientific) level, the identification of results, their dynamics and development of corrective programs; defines the characteristics of monitoring of quality of preparation of doctors of philosophy; analyzes the features of such monitoring.

Key words: monitoring, preparation of doctor of philosophy, monitoring the quality of training of doctor of philosophy; the monitoring requirements.

УДК 377.3

Катерина Галацин –
Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (м. Київ)

Педагогічні умови формування комунікативної культури майбутніх фахівців інженерно-технічних спеціальностей

У статті розкривається сутність поняття комунікативної культури особистості, її структура та особливості формування у майбутніх фахівців інженерно-технічного спрямування. Визначаються та аналізуються провідні педагогічні умови успішного формування комунікативної культури у майбутніх інженерів; окреслюються основні напрями вирішення проблеми формування комунікативної культури майбутнього фахівця як важливої складової його професійної майстерності.

Ключові слова: комунікативна культура, формування комунікативної культури майбутнього фахівця, специфіка формування комунікативної культури у майбутніх інженерів, педагогічні умови.

Постановка наукової проблеми та її значення. Глобалізаційні тенденції, інтеграція культур, обмін інформацією на всіх рівнях суспільної взаємодії зумовлюють зростання ролі комунікації в українському суспільстві, що в свою чергу визначає необхідність формування комунікативної культури особистості майбутнього фахівця на всіх етапах професійного становлення. Особливо важливою є досліджувана проблема для майбутніх фахівців інженерно-технічних спеціальностей, оскільки хибними є міркування про те, що майбутнім інженерам непотрібна комунікативна культура, бо вони працюватимуть у системі «людина – машина».

У комунікативному процесі визначаються статуси речей і суб'єктів комунікації, а отже зростають вимоги до рівня сформованості комунікативної культури студентів технічних навчальних закладів, як однієї із важливих складових їхньої професійної компетентності. Саме належно сформована комунікативна культура майбутнього інженера забезпечує його подальше професійне зростання та самореалізацію, сприяє готовності до різнобічних ділових контактів, ґрунтуючись на принципах толерантності, доказовості, діловитості й об'єктивності.

Отже, важливим завданням вищої школи є визначення педагогічних умов формування комунікативної культури у майбутніх фахівців технічного спрямування задля забезпечення успішного виконання ними професійних обов'язків та творчого й конструктивного вирішення різних професійних завдань.

Аналіз досліджень проблеми. Проблема формування комунікативної культури особистості майбутнього фахівця є багатогранною й досліджувалася різними вченими. Так, у працях М. Васильєвої, Н. Волкової, В. Грехнева, К.Галацин, Є.Дурманенко, В. Кан-Калика, Л. Паламар, Л. Петровської, В. Полторацької, С. Рябушко, Г. Сагач, В. Тернопільської, Л. Шепеленко, Е. Яценко та ін. аналізувались різні аспекти формування комунікативної культури особистості: комунікативна взаємодія, психологічні аспекти комунікативної підготовки студентів, педагогічні умови формування окремих комунікативних умінь і навичок тощо.

Комунікативну культуру як особливий, специфічний спосіб організації спілкування розглядає С. Знаменська. Авторка наголошує, що комунікативна культура характеризується,

по-перше, наявністю комунікативного ідеалу, по-друге, системою комунікативних норм і правил, по-третє, ставленням до співбесідника як до цінності, знанням його індивідуальних особливостей, і, по-четверте, оцінкою власних комунікативних здібностей і умінь володіти комунікативною ситуацією. А відтак, С.Знаменська визначає комунікативну культуру як систему внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії [4].

Конструктивним у контексті нашого дослідження є визначення комунікативної культури, запропоноване І. Зязюном [5]. Учений комунікативну культуру розглядає як компонент професійної культури майбутнього фахівця, що становить систему знань, норм, цінностей і способів поведінки, прийнятих у суспільстві та умінь органічно, природно і невимушено реалізовувати їх у діловому й емоційному спілкуванні.

У свою чергу, Е. Ященко тлумачить комунікативну культуру як умову і передумову ефективності професійної діяльності і як мету професійного самовдосконалення [8]; а О. Корніяка визначає комунікативну культуру як морально зорієнтований засіб спілкування, що забезпечує афективний інформаційний обмін між людьми, опосередковує їхню взаємодію та взаємовплив, уможливорює міжособистісне сприймання та взаєморозуміння (перцепцію); як готовність і спроможність особистості до спілкування з оточенням [7].

Актуальним для нашого дослідження є визначення комунікативної культури майбутніх інженерів, запропоноване О. Каверіною. Дослідниця поняття комунікативної культури розглядає з одного боку як процес, а з іншого - як результат формування свідомості особистості інженера, що відображає нерозривну єдність між усіма галузями знань, емоційно-чуттєве і ціннісне ставлення до них (внутрішня культура), а також відповідних умінь, навичок, потреб взаємодії (зовнішня культура) з різними комунікативними партнерами[6].

Сформованість комунікативної культури майбутніх фахівців-інженерів, на думку О. Амеліної, виражається через: сформовану позитивну мотивацію до професійного спілкування (пробуджено свідоме бажання обміну інформацією, думками, аргументацією та зацікавленість у тому, щоб спілкування відбулося); забезпечену рівноправність усіх учасників спілкування, толерантне ставлення до опонента; сформовану готовність до інтелектуальної співпраці під час пошуку шляху розв'язання проблеми чи розвитку ідеї; розвинену сукупність комунікативних умінь; забезпечену коректність спілкування під кутом зору загальної та мовленнєвої культури [1].

Таким чином, у педагогічній науці є чималий доробок з дослідження проблеми формування комунікативної культури особистості майбутнього фахівця. Однак, недостатньо, на нашу думку, проаналізовані й обґрунтовані педагогічні умови ефективності досліджуваного процесу, а відтак *метою* нашої статті є визначення й аналіз педагогічних умов формування комунікативної культури студентів вищих технічних навчальних закладів.

Задля досягнення поставленої мети нами реалізовані наступні завдання: 1) сформульовано авторське визначення феномену комунікативної культури особистості майбутнього інженера; 2) проаналізовано особливості формування комунікативної культури у майбутніх фахівців технічного спрямування; 3) визначено педагогічні умови формування комунікативної культури у майбутніх фахівців інженерно-технічних спеціальностей; 4) зроблено висновки.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури нами комунікативна культура розглядається як складне, цілісне, динамічне утворення; як свідомо властивість особистості, що базується на рисах її характеру, особистісних якостях, комунікативних і організаторських здібностях, формується на основі набутих знань і вмінь, проявляється у вмінні виконувати комунікативну діяльність у різних умовах, виражає готовність особистості до гнучкої тактовної взаємодії з іншими, до рефлексивної діяльності, до проектування комунікативних умінь і застосування їх у новій ситуації [3].

Комунікативну культуру ми визначаємо як один із важливих складників професійної

культури майбутнього інженера, який забезпечує його конкурентоспроможність на ринку праці, дає змогу вирішувати виробничі завдання, спираючись на вміння спілкуватись і співпрацювати з різними людьми.

Для визначення й обґрунтування педагогічних умов формування комунікативної культури важливим є з'ясування її структури. Так, нами окреслено структуру комунікативної культури особистості як сукупність компонентів: когнітивного (знання, які визначають результативність комунікативної діяльності), мотиваційно-ціннісного (ціннісна орієнтація особистості студента та мотивація оцінних ставлень до навколишнього світу), діяльнісно-практичного (реалізація засвоєних знань і сформованих комунікативних умінь у повсякденній і професійній життєдіяльності) і рефлексивно-саморегулятивного (самопізнання, самоаналіз, саморегулювання, розуміння поведінкової діяльності інших учасників взаємодії, оцінка комунікативної діяльності та її корекція) [3].

Специфіка формування комунікативної культури майбутніх інженерів зумовлюється особливістю студентського віку, оскільки студентський вік є юнацьким, який є сенситивним як для особистісного становлення в цілому, так і для ефективного формування комунікативної культури зокрема. А також формування комунікативної культури у студентів вищих технічних навчальних закладів потребує врахування специфіки організації навчально-виховної роботи у вищому технічному навчальному закладі. Йдеться про необхідність аналізу навчально-виховного процесу у ВНЗ як цілісної системи, що поєднує в собі мету, завдання, зміст, методи та форми навчальної, виховної, науково-дослідної роботи та практичної підготовки студентів, спрямованої на формування теоретичних засад сутності комунікативної культури, відпрацювання комунікативних умінь і розвиток комунікативних здібностей, комунікативної поведінки та сприяє особистісному розвитку майбутнього інженера.

Формування комунікативної культури студентів вищих технічних навчальних закладів нами визначається як керований процес, який передбачає інтеграцію аудиторної та позааудиторної роботи, єдність навчальної, виховної, науково-дослідної та практичної діяльності, а також її переорієнтацію з предметної на особистісно зорієнтовану. Лише такий підхід до організації навчально-виховного процесу у вищій школі, на нашу думку, забезпечить розвиток професіоналізму майбутнього інженера та сприятиме формуванню творчого стилю діяльності, стійкої потреби в активних діях, імпровізації і самостійному вирішенні комунікативних завдань для набуття та збагачення власного комунікативного досвіду[6].

Педагогічні умови, на думку І. Бахова, є системою взаємозалежних складових навчально-виховного процесу, які спрямовані на формування певної компетентності та забезпечують її перехід на більш високий якісний рівень [2]. За результатами нашого дослідження, провідними у формуванні комунікативної культури студентів-інженерів визначено наступні педагогічні умови:

1) цілеспрямованість і систематичність організації та проведення навчальної, виховної, науково-дослідної роботи, орієнтованої на діалогічну взаємодію, співробітництво та партнерство у системі відносин «викладач-студент»;

2) оновлення змісту навчально-виховної роботи у вищому технічному навчальному закладі з урахуванням комунікативного потенціалу майбутніх інженерів, шляхом створення позитивної емоційної насиченості, розширення сфери активного професійного спілкування студентів як у навчально-виховному процесі, так і під час проходження ними різного виду практик і виконання науково-дослідних робіт;

3) реалізація інтерактивних форм і методів формування комунікативної культури студентів, які забезпечують суб'єкт-суб'єктну взаємодію всіх учасників педагогічного процесу з метою формування комунікативності особистості студента, комунікативної толерантності, емпатії, рефлексії, соціальної активності та здатності до саморегуляції;

4) управління процесом формування комунікативної культури студентів з боку викладачів.

Коротко проаналізуємо визначені педагогічні умови, насамперед зауваживши, що вони є взаємозалежними й взаємодоповнюють одна одну. Так, перша умова вимагає цілісності й

системності в організації навчально-виховного процесу у вищій школі з метою формування комунікативної культури майбутнього фахівця. Серед пріоритетних у формуванні комунікативної культури фахівців технічної сфери нами визначено наступні принципи: організація педагогічного процесу на основі діалогу, суб'єкт-суб'єктна духовна взаємодія учасників педагогічного процесу, інтелектуальне співробітництво та партнерство, творча активність у спілкуванні, рефлексія та емпатія тощо.

Реалізація другої педагогічної умови забезпечує такий модифікований добір змісту, який передбачає визначення системи знань, умінь і навичок, оптимального обсягу інформації для ефективного оволодіння комунікативною культурою, зважаючи на вихідний (тобто вже наявний) рівень обізнаності студентів у контексті комунікативної діяльності.

Згідно третьої умови дієвими формами і методами навчально-виховної роботи студентів вищих технічних навчальних закладів визначено як традиційні (бесіди, лекції, розповіді, роз'яснення, вправи), так і інноваційні, інтерактивні (дискусії у стилі телевізійного ток-шоу, дискусії у формі симпозіуму, «сократівські діалоги», дебати, моделювання конкретних ситуацій, метод можливих варіантів «дерево рішень», «мозкова атака», метод проектів, метод кейсів, тренінг та ін.).

Четверта педагогічна умова формування комунікативної культури у майбутніх інженерів визначає вимоги до викладача вищого технічного навчального закладу, який має бути взірцем толерантності, комунікабельності, гуманності, поваги, рівності у спілкуванні, співпраці та діалогічності у взаємодії зі студентами. Лише той педагог може управляти цим складним процесом, якому притаманні розвинені комунікативні вміння, такі педагогічні якості та здібності, які сприятимуть формуванню комунікативної культури у студентів.

Особливий акцент нами зроблено на ролі професійного спілкування, яке побудоване на діалогічних засадах, надає постійний імпульс до взаєморозвитку партнерів, є засобом науково-пізнавальної творчості, ключовою стратегією вирішення найважливіших проблем людства [3].

Нами також встановлено, що налагодженню духовної взаємодії між викладачами і студентами сприяє атмосфера співробітництва та творчості, що передбачає пробудження інтересу до культури комунікації, розвиток системи гуманних цінностей та ідеалів, сенсифікацію почуття власної гідності і поваги до опонента, формування свідомого прагнення до духовного збагачення, підвищення рівня моральності, засвоєння етичних норм та правил соціальної поведінки та формування активної життєвої позиції особистості.

Результатом взаємодії визначених нами педагогічних умов є позитивна динаміка у зміні рівнів сформованості комунікативної культури в студентів-майбутніх інженерів. Кінцевим результатом формування комунікативної культури є її сформованість як особистісної цінності майбутнього фахівця.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Формування комунікативної культури у студентів вищих технічних навчальних закладів є багатограним, тривалим і взаємообумовленим процесом, ефективна організація якого залежить від багатьох чинників: соціальних та особистісних. Так, серед соціальних чинників нами визначено: соціально-економічну ситуацію, навчально-виховне середовище технічного навчального закладу, організацію навчальної, науково-дослідної й виховної роботи, проходження студентами різних видів виробничих практик та ін. До особистісних чинників віднесено загальну культуру особистості, цінності, психологічний стан, рівень розвитку соціального інтелекту, особистісні й комунікативні установки студента, його соціальну активність.

Важливим фактором формування комунікативної культури студентів вищих технічних навчальних закладів є також їх самоосвіта і самовиховання як усвідомлена діяльність, спрямована на розвиток, удосконалення своїх якостей у відповідності соціальної і/чи індивідуальної системи цінностей, інтересів і мотивів. Особливість самовиховання полягає в тому, що воно найбільшою мірою спирається на індивідуальні особливості людини, її нахили, інтереси та потреби. Роль самовиховання у формуванні комунікативної культури студентів визначається, на нашу думку, неперервністю цього процесу, доцільністю гнучкої

адаптації до соціальних умов, загальної соціальної ситуації розвитку суспільства та професійного середовища.

На основі проведеного аналізу сформульовано власне трактування сутності комунікативної культури студентів вищих технічних навчальних закладів як особливої якості особистості майбутнього інженера, що характеризується сукупністю комунікативних знань, сформованістю умінь контролювати і регулювати свою мовну поведінку, грамотно і переконливо аргументувати свою позицію, вміннями вести ділові переговори в процесі професійної діяльності, швидко орієнтуватись у комунікативній ситуації і обирати необхідний стиль поведінки для досягнення мети комунікативного акту, продуктивно співпрацювати в ході вирішення професійних завдань [3].

Нами умовно виділено чотири основні етапи складного процесу формування комунікативної культури майбутніх фахівців інженерно-технічних спеціальностей:

- перший етап передбачає створення умов для формування позитивної мотивації, потреб, установок студентів на активність у навчально-виховному процесі з метою формування комунікативних здібностей, формування комунікативних умінь;

- на другому етапі розвиваються комунікативні здібності та формуються комунікативні вміння майбутніх інженерів;

- на третьому етапі – формування у студентів усвідомленого сприйняття комунікативної культури як показника їхньої професійної майстерності; а також розуміння можливостей навчального-виховного середовища ВТНЗ як важливого фактора для її виховання;

- завершальний етап передбачає моделювання комунікативних відносин майбутніх інженерів у ході практичної професійної діяльності та вдосконалення й перевірка на практиці всіх компонентів комунікативної культури.

Подальшого дослідження потребує розробка науково-методичних матеріалів з реалізації змісту, форм і методів формування комунікативної культури у ході професійної підготовки фахівців різних спеціальностей; обґрунтування моделі реалізації цього процесу у вищій школі.

Джерела та література

1. Амеліна С. М. Дослідження стану розвитку діалогічної культури у вищих навчальних закладах / С. М. Амеліна // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – К. ; Запоріжжя. – 2003. – Вип. 28. – С. 117–121.
2. Бахов І. С. Педагогічні умови формування професійно-комунікативної компетентності перекладачів в системі вищої освіти / І. С. Бахов // Вісн. Київ. нац. ун. ім. Т. Шевченка. Сер. «Соціологія. Психологія. Педагогіка». Дод. 4, том II (14). – 2009. – Тем. вип. № 3. – “Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору”. – С. 313–323.
3. Галацин К. О. Моделювання процесу формування комунікативної культури майбутніх інженерів / К. О. Галацин // Вісник Харківської державної академії культури : зб. наук. пр. Вип. 41 / Харк. держ. акад. культури ; відп. ред. В. М. Шейко. – Х. : ХДАК, 2013. – С. 257–261.
4. Знаменская С. В. Педагогические условия формирования коммуникативной культуры студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Стояна Васильевна Знаменская. – Ставрополь, 2004. – 169 с.
5. Зязюн І. А. Сучасні дидактичні моделі і логіка учіння / Зязюн І. А. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – К.; Вінниця : ДОВ Вінниця, 2000. – С. 4–7.
6. Каверіна О. Г. Інтегративний підхід до формування готовності майбутніх інженерів до професійної комунікації : теоретико-методологічний аспект : монографія [Текст] / Ольга Геннадіївна Каверіна. – Донецьк : ООО Фірма Друк-Інфо, 2009. – 275 с.
7. Корніяка О. М. Порівняльний аналіз розвитку комунікативної компетентності фахівця у період його первинної і вторинної професіоналізації / Корніяка О.М. // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана

Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2011. – С. 31–40.

8. Е. М. Комунікативна культура сучасних студентів / Е. М. Ященко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. – Тернопіль : ТДПУ, 2005. – № 4. – С. 40–45. – (Серія «Педагогіка»).

References

1. Amelina S. M. Research of culture of dialogue in higher education / S. M. Amelina // Pedagogy and Psychology of formation of creative personality: Problems and solutions: Coll. Science. pr. - K.; Zaporizhzhia. - 2003.

2. Bakhov I. Pedagogical conditions of formation of professional communicative competence of interpreters in higher education / J.S Bakhov // visn. Kiev. nat. univ. them. Taras Shevchenko. Avg. "Sociology. Psychology. Pedagogy". Ext. 4, Volume II (14). – 2009. – Topics. no.№ 3. – "Higher education in the context of integration into the European educational space." - p. 313-323.

3. Halatsyn K. O. Modelling of communicative culture of future engineers / KO Halatsyn // Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture: Coll. Science. pr. Issue 41 / Hark. state. Acad. culture; ed. Ed.VM Shejko. - X: HDAK, 2013. - p. 257-261.

4. Znamenskaya S. V. Pedagogical terms kommunykativnoy the formative culture in the process studentov Professional Preparation in vuze: Diss. ... Candidate. ped. Sciences: 13.00.06 / Stoyan Vasylevna Znamenskaya. - Stavropol, 2004. - 169 p.

5. Zyazyun I. Modern educational models and learning logic / Zyazyun IA // Modern information technologies and innovative teaching methods in training, methodology, theory, experience, problem: Coll. Science. pr. - K. ; Vinnitsa: Vinnitsa Dov, 2000. - p. 4-7.

6. Kaverina O. G. integrative approach to the formation of future engineers to professional communication: theoretical and methodological aspect monograph [Text] / Olga G. Kaverina. - Donetsk: OOO Firm Seal-Info, 2009. - 275 p.

7. Korniyaka O. M. Comparative analysis of communicative competence in professional during his primary and secondary professionalization / AN Korniyaka // Problems of modern psychology: Coll. Science. pr. Kamenetz-Podolsk National University named after Ivan King James, Institute of Psychology.GS Kostyuk NAPS Ukraine / ed.SD Maksimenko, LA Onufriev. - Kamenets: Axiom, 2011. - p. 31-40.

8. Yaschenko E. M. modern communicative culture of students / E.M. Yaschenko // Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University.V. Hnatyuk. - Ternopil: TДПУ, 2005. - № 4. - p. 40-45. - (Series "Pedagogy").

Галацин Е. Педагогические условия формирования коммуникативной культуры будущих специалистов инженерно-технических специальностей. В статье раскрывается сущность понятия коммуникативной культуры личности, ее структура и особенности формирования у будущих специалистов инженерно-технического направления. Определяются и анализируются ведущие педагогические условия успешного формирования коммуникативной культуры у будущих инженеров: целеустремленность и систематичность организации учебно-воспитательного процесса в техническом вузе; обновление содержания учебно-воспитательной работы с учетом коммуникативного потенциала будущих инженеров; реализация интерактивных форм и методов формирования коммуникативной культуры студентов; управление процессом формирования коммуникативной культуры студентов со стороны преподавателей.

Определяются основные направления решения проблемы формирования коммуникативной культуры будущего специалиста как важной составляющей его профессионального мастерства.

Ключевые слова: коммуникативная культура, формирование коммуникативной культуры будущего специалиста, специфика формирования коммуникативной культуры у будущих инженеров, педагогические условия.

Halatsyn K. Pedagogical peculiarities of the communicative culture formation of the future engineers. In article the essence of a concept of communicative culture of the personality, its structure and forming features of future specialists on the technical direction reveals. The leading pedagogical peculiarities of successful communicative culture forming of future engineers are determined and analyzed: focus and systematicness of the teaching and educational process organization at higher technical educational institution; updating of teaching content and educational work taking into account the communicative potential of future engineers; implementation of interactive forms and methods of the communicative culture forming of the future engineers; management of the communicative culture process forming of the students by the teaching staff.

The main directions of the problem resolution of the communicative culture forming of the future specialist as an important component of its professional skill are determined.

Keywords: communicative culture, formation of communicative culture of the future expert, specifics of formation the communicative culture of future engineers, pedagogical peculiarities.

УДК 378.4.091.2

Оксана Дурманенко –
Східноєвропейський національний університет імені Лесі
Українки (м. Луцьк)

Виховна робота у ВНЗ як чинник формування особистості майбутнього фахівця

У статті подається сутність, структура, функції та етапи організації виховної роботи у вищому навчальному закладі як одного із важливих чинників формування особистості майбутнього фахівця; конкретизовано мету та завдання виховної роботи у вищому навчальному закладі; проаналізовано управлінський аспект в організації виховної роботи.

Ключові слова: особистість, майбутній фахівець, виховна робота, завдання виховної роботи; вищий навчальний заклад.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасне українське суспільство одним із пріоритетних завдань вищої школи визначає створення сприятливого навчально-виховного середовища, яке б забезпечувало формування особистості майбутнього фахівця з притаманними йому такими якостями, як-от: високий професіоналізм, діловитість, громадська активність, мобільність, почуття відповідальності, самостійність у прийнятті рішень, прагнення й здатність до самоосвіти та самовдосконалення, комунікативність, емпатійність тощо. Успішне вирішення окреслених завдань можливе за умови конструктивно організованої виховної роботи у вищих навчальних закладах, продуманого вибору форм, методів її реалізації.

Про необхідність упровадження принципово нових підходів до організації виховної роботи у середовищі студентської молоді, яка у найближчому майбутньому складе серцевину інтелігенції, наголошується у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, в Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», в Концепції національного виховання студентської молоді та ін.

У зв'язку з реформуванням вищої школи та інтеграцією вищої освіти в Європейське співтовариство, основна ідея виховної роботи у вищому навчальному закладі полягає у вихованні майбутнього спеціаліста не тільки громадянином своєї країни, а й «громадянином світу». Саме тому вищим навчальним закладам необхідно реалізовувати зміст виховної роботи у відповідності до таких ключових ліній, як: ціннісне ставлення до себе; ціннісне ставлення до сім'ї, родини, людей; ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави; ціннісне ставлення до праці; ціннісне ставлення до природи; ціннісне ставлення до культури й мистецтва [6]. Все це однозначно й переконливо доводить, що проблема формування особистості майбутнього фахівця є надзвичайно актуальною й нелегкою і вимагає конструктивного її вирішення.

Аналіз досліджень проблеми. Питання організації виховної роботи зі студентами у вищому навчальному закладі є одним із важливих у педагогічній теорії та практичній діяльності.

Сутність, зміст і особливості виховної роботи вищого навчального закладу розкриваються у дослідженнях Л. Байкової, О. Божко, Л. Белової, О. Білик, О. Безкоровайної, О. Гречаник, Л. Зуєвої, В. Караківського, О. Кондратюк, Л. Москальової, Д. Пашенка, С. Полякова, Г. Троцько, М. Удовенко та ін. Так, М. Фіцула зауважує, що виховання у вищих навчальних закладах здійснюється у процесі навчання та в позааудиторний час, тобто у процесі виховання. На думку вченого, процес виховання – це система заходів, спрямованих на формування всебічно й гармонійно розвиненої особистості [12].